

Zahraniční obchod s vědeckými a technickými službami

Metodika

Definice a vymezení vědeckých a technických služeb

Vědecké a technické služby (dále jen **VaT služby**) jsou definovány jako činnosti související s výzkumem, experimentálním vývojem, inženýrskými, technickými, odbornými a inovativními činnostmi, které přispívají k tvorbě, šíření a uplatňování vědeckých a technických znalostí.

V rámci statistiky zahraničního obchodu jsou VaT služby vymezeny podle **Rozšířené mezinárodní klasifikace služeb v platební bilanci (EBOPS 2010)**, která poskytuje detailnější členění jednotlivých kategorií služeb definovaných v rámci šestého vydání **Manuálu k sestavení platební bilance a investiční pozice vůči zahraničí (BPM6)**.

Do oblasti VaT služeb jsou zařazeny následující **dvě položky** klasifikace EBOPS spadající pod hlavní kategorii **Ostatní podnikatelské služby (SJ)**:

1. **Výzkum a vývoj (SJ1) a**
2. **Architektonické, inženýrské a ostatní technické služby (SJ31) – dále jen technické služby**

1) **Výzkum a vývoj (kód SJ1)** tvoří následující dvě položky:

- **Služby výzkumu a vývoje (kódy SJ111 a SJ12)** zahrnující především příjmy z prodeje služeb výzkumu a vývoje prováděného na zakázku pro jiný subjekt v zahraničí (vývoz) nebo výdaje na nákup služeb výzkumu a vývoje od zahraničního subjektu (dovoz). Často jde o tzv. smluvní výzkum a vývoj, kde si objednatel „kupuje“ výzkumnou nebo vývojovou kapacitu, know-how, laboratorní zázemí, odborné znalosti nebo technické prostředky pro požadované provádění experimentů, laboratorního testování, modelování a simulací, návrhu a výroby prototypu, testování funkčnosti, optimalizace technologických postupů, pilotního ověřování atd. od specializovaného dodavatele. Mezi služby VaV se zahrnují i platby za VaV práce provedené v rámci jedné skupiny podniků, pokud jsou realizovány na komerční bázi (vztah dodavatel–odběratel)
- **Vlastnická práva z výzkumu a vývoje (kód SJ112)** zahrnující nákup a prodej vlastnických práv (např. patentů, průmyslových vzorů, smluvně chráněného technického know-how či výrobních postupů) vzniklých z výsledků výzkumné a vývojové činnosti umožňující trvalé užívání produktů této činnosti. *Součástí této položky nejsou licenční poplatky za právo k užití výsledků výzkumu a vývoje chráněných průmyslovým nebo duševním vlastnictvím (licence k užití patentů, průmyslových vzorů apod.), které spadají pod kód SH Poplatky za užití duševního vlastnictví (IPP) klasifikace EBOPS 2010.*

2) **Architektonické, inženýrské, vědecké a ostatní technické služby (kód SJ31) - dále jen technické služby** tvoří následující tři položky:

- **Architektonické služby (kód SJ311)** zahrnující služby vztahující se k architektonickým návrhům urbanistických projektů a jiných projektů rozvoje území, projektové a kontraktační činnosti v architektuře a stavebnictví, studie proveditelnosti a studie dopadu.
- **Inženýrské služby (kód SJ312)** zahrnující komplexní technické činnosti, včetně stavební asistence, související s projektováním, výstavbou a technickým dozorem při realizaci inženýrských staveb (např. přehrad, mostů, letišť), dopravních projektů, projektů odpadového hospodářství a dalších komerčních i veřejných staveb realizovaných na klíč. Patří sem i inženýrské služby při návrhu, vývoji a využívání strojů, materiálů, přístrojů, konstrukcí, procesů a systémů, stejně jako technické poradenství a vypracování znaleckých posudků.
- **Vědecké a ostatní technické služby (kód SJ313)** zahrnující:
 - **Technické zkoušky a analýzy** v oblasti složení a čistoty, fyzikálních vlastností (např. zkoušky tahu, tvrdosti, rázové odolnosti, únavové odolnosti nebo účinků vysokých teplot) a ostatní

technické zkoušky a analýzy (např. elektrická vodivost a radioaktivita posuzovaných materiálů nebo radiografické, magnetické a ultrazvukové testování konstrukcí za účelem identifikace vad) pro ověřování vlastností materiálů a výrobků. Mezi technické zkoušky patří i služby v oblasti testování a analýzy mechanických a elektrických charakteristik kompletních strojů, motorů, automobilů, nástrojů, spotřebičů, komunikačního vybavení a jiných zařízení obsahujících mechanické a elektrické součásti. Patří sem i **technické kontrolní služby silničních vozidel**.

- **Geologické, geofyzikální a související průzkumné a poradenské služby.**
- **Ostatní odborné, vědecké a technické služby j. n.** jež zahrnují například meteorologické služby, činnosti patentových makléřů, bezpečnostní poradenství, ekologické a zemědělské poradenství a ostatní odborné konzultace.

Zdroj dat

Údaje za **Česko o vývozu a dovozu VaT služeb** pocházejí z dat získaných v rámci **Čtvrtletního zjišťování o vývozu a dovozu služeb ZO 1-04**, které ve věcné a teritoriální struktuře splňuje požadavky stanovené Eurostatem. Sběr, zpracování a kontrolu vykázaných údajů **provádí Český statistický úřad**. Údaje z tohoto zjišťování slouží primárně pro **statistiku platební bilance ČNB**. Podrobnější informace k tomuto zjišťování a ke statistice platební bilance lze získat zde: <https://csu.gov.cz/zahranicni-obchod-se-sluzbami>

Údaje za **mezinárodní srovnání** pocházejí z datových zdrojů **Eurostatu**. Více zde: [Overview - International trade in services - Eurostat](#)

Upozornění důležitá pro správnou interpretaci dat

V rámci číselníku služeb používaného při zjišťování ZO 1-04 není hranice u sledovaných kategorií služeb zcela jednoznačná. V některých případech může být obtížné například odlišit výzkumné a vývojové činnosti od jiných vědeckých a technických činností. Tato skutečnost má vliv na interpretaci publikovaných dat.

Při interpretaci údajů o zahraničním obchodu s VaT službami je třeba brát v potaz, že většinu těchto transakcí v Česku uskutečňují podniky v rámci svých nadnárodních skupin podniků. To se týká zejména plateb a příjmů souvisejících s průmyslovým vlastnictvím vytvořeným v rámci výzkumné a vývojové činnosti, ale i nákupů a prodejů vlastních služeb VaV. U těchto intra-skupinových operací nelze vždy jednoznačně stanovit, zda vykazované částky zcela odpovídají vynaloženým nákladům za tuto činnost, protože ocenění může být ovlivněno interní cenotvorbou. V důsledku toho může být interpretace těchto údajů částečně zkreslena také tím, že nadnárodní skupiny podniků mohou tyto platby využívat v rámci své strategie daňové optimalizace.

Čtvrtletní zjišťování ZO 1-04 není plošné, ale výběrové. Výběrový soubor tvoří cca 5 500 jednotek. Součástí zpracování dat jsou i matematicko-statistické dopočty, kterými se kompenzuje ztráta informací v důsledku non-response.

Údaje o zahraničním obchodu s VaT službami jsou publikovány v běžných cenách. Limitujícím faktorem pro srovnatelnost v čase je právě toto ocenění, které dostatečně nezohledňuje inflaci a jejich vývoj v čase.